

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Πέμπτη 4 Ιανουαρίου 2024

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΕΚΦΩΝΗΣΕΙΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ Ι

Το δίκαιο του ισχυρότερου

Από τον Θουκυδίδη στον Πλάτωνα και από τον Διαφωτισμό στο σήμερα

Η περιγραφή του Πελοπόννησιακού Πολέμου από τον Θουκυδίδη είναι ένα συγκλονιστικό και συνάμα επιστημονικό γεγονός. Δεν υπάρχει κάποια θεότητα ή υπερβατολογικές¹ αναφορές που θα δημιουργήσουν στον αναγνώστη την ιδέα ενός φανταστικού πεδίου μάχης, αλλά υπάρχει μια ουδέτερη και απόλυτα αντικειμενική αποτύπωση των γεγονότων. Ο Θουκυδίδης με ειλικρίνεια παρουσιάζει την ιδέα του ισχυρού μέσα από τη συνάντηση Αθηναίων- Μηλίων. Στην περίπτωση αυτή, οι Αθηναίοι όχι απλά δεν έδειξαν τη στοιχειώδη ευαισθησία στην αφηρημένη ιδέα του Δικαίου που επικαλέστηκαν οι Μήλιοι, αλλά με αλαζονική συμπεριφορά κατέσφαξαν τους άνδρες της Μήλου, πούλησαν τα γυναικόπαιδά της ως δούλους και το γραφικό νησί της Μήλου το μετοίκησαν Αθηναίοι πολίτες. Ο ανίσχυρος εξουδετερώθηκε.

Μερικά χρόνια αργότερα, ο φιλόσοφος Πλάτων, στην περίφημη πολιτική πραγματεία του «Πολιτεία», επικεντρώνεται στην ιδέα της Δικαιοσύνης. Συνομιλώντας με τον Σωκράτη, ο σοφιστής Θρασύμαχος, ο οποίος είναι κυνικός και αυθάδης συνάμα, δηλώνει ρητά και κατηγορηματικά πως το συμφέρον του ισχυρότερου καθορίζει το τι είναι δίκαιο και με τον όρο «ισχυρός» εννοεί τον άρχοντα, ο οποίος επιβάλλει την τήρηση των νόμων του και την τιμωρία στον παραβάτη τους. Η αποκαθήλωση της ιδέας του ισχυρότερου ήρθε από τον Διαφωτισμό, όταν οι άνθρωποι αυτοπροσδιορίστηκαν

¹ Που υπερβαίνουν τα όρια της συνείδησης και της εμπειρίας (φιλοσοφικός όρος).

ως έλλογα όντα και φορείς ίσης ηθικής αξίας. Ωστόσο, τα κράτη συνέχιζαν να πολεμούν και να βρίσκονται σε μια ατέρμονη κτηνώδη κατάσταση στην προσπάθειά τους να βρουν τον ζωτικό τους χώρο.

Η ανθρωπότητα έχει ζήσει μεγαλύτερες περιόδους πολέμου και τυραννίας, παρά ειρήνης και δημοκρατίας. Ο ισχυρότερος, έχοντας επίγνωση της ανωτερότητάς του, επιδιώκει να επιβάλλει τους δικούς του όρους ύπαρξης, καταβάλλοντας ή αφανίζοντας τον αντίπαλο. Επιθυμεί να επιβάλλει τον «πολιτισμό» του, απαξιώνοντας και τιμωρώντας κραυγαλέα τον πολιτισμό του ανίσχυρου. Ακόμη και η έννοια του Δικαίου, μια έννοια αξιολογικά ουδέτερη, μετουσιώνεται σε μια ιδέα που εξυπηρετεί τα συμφέροντα των ισχυρών.

Κι οι διεθνείς ή ευρωπαϊκοί οργανισμοί που συστάθηκαν για την αποτροπή εμπόλεμης κατάστασης επιδεικνύουν αδυναμία κι αναποτελεσματικότητα να διατηρήσουν την τάξη και να επιβάλλουν κυρώσεις στα ισχυρά κράτη. Ενδεικτικό παράδειγμα αποτελεί η ανθρωποκτονία του Κασέμ Σολεϊμανί, ο οποίος ήταν Ιρανός στρατιωτικός ηγέτης. Οι ΗΠΑ έπρεπε να παραπεμφθούν σε διεθνές δικαστήριο για την πράξη αυτή, που αντίκειται στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου. Κανένα κράτος-μέλος, όμως, δεν αντέδρασε, γνωρίζοντας τις επιπτώσεις που θα έχει σε περίπτωση που ασκήσει δριμεία κριτική στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ.

Το είδαμε και στη δική μας περίπτωση μέσα από τη Διάσκεψη του Βερολίνου. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν κάλεσε την Ελλάδα, όπως όφειλε για λόγους ευρωπαϊκής αλληλεγγύης στα κυριαρχικά της δικαιώματα - όταν το θέμα της συζήτησης ήταν η Λιβύη - αλλά την παραβάτρια Τουρκία του Ερντογάν, ως τον ισχυρότερο «παίκτη» στην περιφερειακή μας ζώνη. Το «Δίκαιο» του ισχυρότερου είναι, τελικά, εκείνο που καθορίζει ανθρώπινες συμπεριφορές και κρατικές δράσεις. Αυτό δημιουργεί νέους συσχετισμούς και αποκαλύπτει τον κυνισμό και τη μισαλλοδοξία του ανθρώπου.

του Νίκου Κοσμαδάκη, πολιτικού επιστήμονα, www.neakriti.gr, 05-02-2020

(κείμενο διασκευασμένο για τις ανάγκες του κριτηρίου)

ΚΕΙΜΕΝΟ 2**Η βία ως πυρήνας της καθημερινότητας**

Η βία είναι σύμφυτη με τον άνθρωπο από την πρώτη στιγμή της εμφάνισής του στην ιστορία της ανθρωπότητας. Η βία ως μέσο επιβολής και κυριαρχίας. Οι πρώτοι άνθρωποι, μόλις οργανώθηκαν σε κοινωνίες, ένα από τα πρώτα πράγματα που φρόντισαν να κάνουν, ήταν να θεσπίσουν κανόνες, η τήρηση των οποίων ήταν υποχρεωτική για όλους επί ποινή θανάτου ή αποβολής από την κοινωνία. Στη συνέχεια, οι κανόνες αυτοί ονομάστηκαν «νόμοι» κι, έκτοτε, οι ανθρώπινες κοινωνίες πορεύονται με αυτούς.

Ο νόμος το μόνο που κάνει, είναι να απαγορεύει συγκεκριμένες συμπεριφορές και να τις τιμωρεί, να τις «κολάζει», όπως έλεγαν παλιά. Η τιμωρία ή κολασμός, έχει διπλή αποστολή: αφενός να τιμωρήσει τον παραβάτη και, αφετέρου, να παραδειγματίσει τους υπόλοιπους, αποτρέποντας την τέλεση νέων εγκλημάτων. Και εδώ, είναι το «ζουμί» της υπόθεσης. Σε μια κοινωνία, όπως η ελληνική - όπου κυκλοφορούν διάφορα μυθεύματα, όπως «κακή βία είναι μόνο του κράτους» ή πως «η ανυπακοή στους νόμους έχει βαθιές ρίζες στην ελληνική παράδοση των κλεφτών και των αρματωλών» - η χαμηλής έντασης βία στην καθημερινότητά μας έχει πάψει προ πολλού να μας εκπλήσσει.

Βία είναι η αντικανονική προσπέραση στο δρόμο, οι κόντρες στην παραλιακή, ο ξυλοδαρμός των γυναικών και των παιδιών, η τρομοκράτηση των δασκάλων και των καθηγητών από ευέξαπτους γονείς, οι εφηβικές συμμορίες, ο προπηλακισμός γιατρών και νοσοκόμων, βία είναι η αναγραφή συνθημάτων και γκράφιτι σε ξένους τοίχους, βία είναι η κατάληψη πεζοδρομίων από τραπεζοκαθίσματα, βία είναι το καρκίνωμα της οπαδικής βίας και τόσα άλλα περιστατικά που διαβάζουμε ή γινόμαστε μάρτυρες καθημερινά.

Στην ερώτηση: γιατί την ασκούν οι δράστες της; Η απάντηση είναι απλή: γιατί μπορούν, νιώθουν δυνατοί και γιατί ξέρουν πως, αν κάποτε τιμωρηθούν, η τιμωρία θα είναι αυτό που λέμε «χάδι». Στην ερώτηση: γιατί εμείς δεν αντιδράμε σε περιπτώσεις

άσκησης βίας, έστω και χαμηλής έντασης; Η απάντηση είναι, επίσης, απλή: είτε φοβόμαστε είτε, κάτι πολύ χειρότερο, έχουμε συνηθίσει να τη θεωρούμε μέρος της καθημερινότητάς μας.

*Τριανταφυλλίδης Δ., www.liberal.gr, 07-09-2023
(κείμενο διασκευασμένο για τις ανάγκες του κριτηρίου)*

ΚΕΙΜΕΝΟ 3

Η βία

Προσπαθώ να πω τα πράγματα
με τ' όνομά τους
και κάθε τόσο συναντώ
καινούργιες δυσκολίες.
Λόγου χάρη να πω τη βία, βία,
όχι ειρηνευτική επέμβαση
τη βία των πλουσίων και ισχυρών,
ούτε αναπόφευκτες ακρότητες
τη βία των φτωχών και καταπιεσμένων.

Με δυσκολεύουνε οι μεταλλάξεις
αυτού που λέμε αναγκαιότητα της Ιστορίας
οι αντιστροφές στις κινήσεις των πολιτικών
οι αναρίθμητες αναλύσεις των δημοσιολόγων
όμως κυρίως με περιπλέκουν
οι δικές μου ερμηνείες κι ενοχές.
Θα 'θελα πλέον να πω ανοιχτά
ότι έφτασα να απεχθάνομαι
την κάθε, όποιου και να 'ναι, βία.

Τίτος Πατρίκιος, Ποιήματα Β, 1959 – 2007 – Τίτος Πατρίκιος, Εκδ. Κίχλη.

ΘΕΜΑ Α

A1. Να αποδώσετε συνοπτικά σε μία παράγραφο 50- 60 λέξεων, χωρίς δικά σας σχόλια, τους τρόπους με τους οποίους εκδηλώνεται διαχρονικά η δύναμη του ισχυρού, σύμφωνα με όσα αναφέρει ο συντάκτης, στις δύο πρώτες παραγράφους του **κειμένου 1** («Η περιγραφή του Πελοποννησιακού Πολέμου... να βρουν τον ζωτικό τους χώρο.»).

Μονάδες 20

ΘΕΜΑ Β

B1. Να γράψετε στο τετράδιό σας δίπλα στον αριθμό της Στήλης Α το γράμμα από τη Στήλη Β που αντιστοιχεί στην ορθή απάντηση, με βάση το περιεχόμενο των αντίστοιχων **Κειμένων 1 και 2** (χωρίς αναφορά σε χωρία των κειμένων):

Στήλη Α

Στήλη Β

<p>1. Στην τέταρτη (4^η) παράγραφο του κειμένου 1 ο συγγραφέας προβάλλει:</p>	<p>α. τον ενεργητικό ρόλο των Διεθνών Οργανισμών στην πάταξη της κάθε είδους αυθαιρεσίας.</p> <p>β. την ανάληψη πρωτοβουλιών από τα Διεθνή Όργανα της έννομης τάξης με διπλωματικά μέσα.</p> <p>γ. την απαξίωση των Διεθνών Οργανισμών από τα εμπλεκόμενα μέρη των συγκρούσεων.</p>
<p>2. Στην τέταρτη (4^η) παράγραφο του κειμένου 1 οι ΗΠΑ παρουσιάζονται ως:</p>	<p>α. εκφραστές του «δικαίου της πυγμής» του ισχυρού έναντι του αδυνάτου.</p> <p>β. διπλωματικά ευέλικτες στις διμερείς σχέσεις με άλλα κράτη.</p> <p>γ. συνετές και με διάθεση αυτοκριτικής, προκειμένου να επανασχεδιάσουν τη γεωστρατηγική πολιτική τους.</p>
<p>3. Στην πρώτη (1^η) παράγραφο του κειμένου 2</p>	<p>α. μία δευτερεύουσα προϋπόθεση που δεν υπήρξε προαπαιτούμενο σύστασης των ανθρώπινων κοινωνιών.</p>

ο συντάκτης περιγράφει τους νόμους ως:	<p>β. ήπια μέτρα προαιρετικής τήρησης, κατά τη σύσταση των κοινωνιών.</p> <p>γ. απαράβατους κανόνες που επισείουν ποινές.</p>
4. Στη δεύτερη (2 ^η) παράγραφο του Κειμένου 2 εκτίθεται η διαχρονική σχέση του Έλληνα με την τήρηση των νόμων, η οποία χαρακτηρίζεται:	<p>α. από προσαρμοστικότητα προς αυτούς.</p> <p>β. από απειθαργία προς αυτούς, με τήρηση κριτικής στάσης απέναντι.</p> <p>γ. από απόλυτη υπάκουη στις επιταγές τους.</p>
5. Στη δεύτερη (2 ^η) παράγραφο του Κειμένου 2 αναφέρεται ότι ο κολασμός:	<p>α. λειτουργεί αποτρεπτικά στο δυνητικό παραβάτη και τιμωρεί τον δράστη.</p> <p>β. λειτουργεί αποτρεπτικά στο δυνητικό παραβάτη και σωφρονίζει τον δράστη.</p> <p>γ. λειτουργεί αποτρεπτικά στο δυνητικό παραβάτη και αποκαθιστά το κοινό περί δικαίου αίσθημα.</p>

Μονάδες 10

B2. α. Στην τελευταία παράγραφο του **κειμένου 1**, ο συντάκτης δηλώνει με βεβαιότητα ότι «το Δίκαιο του ισχυρότερου είναι εκείνο που καθορίζει ανθρώπινες συμπεριφορές και κρατικές δράσεις. Το Δίκαιο του ισχυρότερου δημιουργεί νέους συσχετισμούς και αποκαλύπτει τον κυνισμό και τη μισαλλοδοξία του ανθρώπου». Να ξαναγράψετε το απόσπασμα κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές, προκειμένου να δηλώνει δυνατότητα. **(μονάδες 06)**

β. Στην τελευταία παράγραφο του **κειμένου 1** («Το είδαμε και στη δική μας περίπτωση... τον κυνισμό και τη μισαλλοδοξία του ανθρώπου.»), ο συντάκτης χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς την επίθεση στο ήθος του αντιπάλου. Με ποια μέσα υλοποιεί τον τρόπο αυτό; **(μονάδες 09)**

Μονάδες 15

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2024
Α΄ ΦΑΣΗ

Ε_3.Νλ3Γ(ε)

- Β3.** Να προσδιορίσετε τη νοηματική σχέση ανάμεσα στη δεύτερη (2^η) παράγραφο («Ο νόμος το μόνο που κάνει,... προ πολλού να μας εκπλήσσει.») και την τρίτη (3^η) παράγραφο («Βία είναι η αντικανονική προσπέραση... ή γινόμαστε μάρτυρες καθημερινά.») του **κειμένου 2**.

Μονάδες 10**ΘΕΜΑ Γ**

- Γ1.** Ποιες δυσκολίες συναντά το ποιητικό υποκείμενο στην προσπάθειά του να κατονομάσει απερίφραστα τη βία, η οποία σήμερα συγκαλύπτεται; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες (**κείμενο 3**). Γιατί, κατά τη γνώμη σας, η βία δεν αντιμετωπίζεται αποτελεσματικά; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15**ΘΕΜΑ Δ**

- Δ1.** Στην τάξη σας, στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεοελληνικής Γλώσσας συζητάτε το θέμα «Η βία ως μέσο επιβολής και κυριαρχίας του ισχυρότερου». Αξιοποιώντας δημιουργικά τις σχετικές γνώσεις που άντλησες από την ανάγνωση των κειμένων 1 και 2, παίρνεις τον λόγο με πρόθεση: α) να καταδείξεις πρακτικές ανθρώπων και κρατών που πιστοποιούν καθημερινά την άσκηση της βίας, β) να μοιραστείς με τους συμμαθητές σου τα συναισθήματα που σου προκαλούν τέτοιες βάνουσες συμπεριφορές. (Το κείμενο της ομιλίας σου να έχει έκταση 350-400 λέξεων).

Μονάδες 30

Σας ευχόμαστε επιτυχία!